

Det säljs hundratusentals digitalkameror i Sverige varje år. De allra flesta av oss har en digitalkamera hemma och tack vare digitalkameran fotograferar vi mycket mer än vad vi gjorde med filmkameran, eftersom den digitala modellen är mindre, enklare att använda och framför allt - det kostar ingenting att ta bilder.

Men hur många är det som fotograferar uteslutande med auto-läget? Förmodligen de allra flesta. Det är smidigast. Fast även om bilderna säkert blir ganska bra, för det mesta, presterar auto-läget långt ifrån den kvalitet som din kamera är kapabel till. Genom att lära dig göra manuella inställningar kommer du att kunna ta mycket, mycket bättre bilder. Bättre färger, bättre skärpa, bättre fokus och så vidare. Snyggare bilder helt enkelt.

I den här snabbkursen, riktad mot oinsatta nybörjare, förklarar jag de inställningar som finns i ditt manuella läge; Vad är slutare? Vad är bländare? Vad är ISO? Vad är vitbalans?

Digitalkameror skiljer sig naturligtvis åt. Hur du gör justeringarna och hur mycket din kamera låter dig ställa in, det får du kontrollera i handboken. En billig kompaktmodell kanske bara har två olika ISO-värden, medan en SLR-modell (systemkamera) har mängder. För att ta ett exempel. Så, okej, då börjar vi...

Slutartid

Slutaren är det "lock" som öppnas och stängs för att släppa in ljus genom linsen och in på sensorn - alltså den del av kameran som fångar upp bilden och omvandlar den till digital form. Digitalkamerans variant av film alltså. Ju längre tid slutaren är öppen, desto mer ljus och desto ljusare bild.

Om du har slutaren öppen länge kommer rörelser och vibrationer i bilden att registreras och generera sudd. Du har säkert sett bilder där billjus syns som långa gula streck längst med en väg. Dessa är tagna med långa slutartid, kanske 30 sekunder. Skarpa bilder på snabba situationer, exempelvis inom sport, är tagna med väldigt korta slutartider, kanske en tusendels sekund - 1 millisekund (ms).

Är det dåligt ljus kan du kompensera detta med längre slutartid, men tänk på att långa slutartider kräver stativ. Du kan inte ta ett fotografi med slutartid på en halv sekund utan att handens vibrationer resulterar i suddiga bilder.

Bländaren

Storleken på hålet som släpper in ljus i kameran kallas för bländare och kan ändras i storlek. Detta görs för att bestämma skärpedjupet. Med det menas hur långt skärpan ska räckas. Ska du ta ett porträtt vill du ha kort skärpedjup så att bakgrunden blir oskarp och suddig, då fokus hamnar på ansiktet. Om det handlar om ett landskap vill du att allt ska vara skarpt, då ska du ha ett långt skärpedjup.

Ju mindre bländare, desto längre skärpedjup. Du bestämmer skärpedjupet och storleken på bländaren genom ett f-värde. Ju lägre f-värde, desto kortare skärpedjup (och större bländare). Ett porträtt kanske kräver ett f-värde runt 5, medan en landskapsbild blir bäst med f-värde på 16. Precis som alla andra inställningar varierar utbudet av alternativ beroende på vilken kamera du har. Enklare kameror har bara något enstaka f-värde att välja mellan, systemkameror är mer troliga att sträcka sig från 3-25.

Även bländaren har med ljus att göra. En större bländare släpper in mer ljus, och då kan du ha kortare slutartid.

ISO-värdet

I den filmbaserade kameran använder man filmrullar som är olika ljuskänsliga. Ljuskänsligheten mäts i ett ISO-värde, och ju högre ISO-värde desto ljuskänsligare är filmen. I digitalkameran kan man ändra ISO-värdet utan att jonglera med olika filmrullar, så klart. Om du har dålig belysning kan du öka ISO-värdet för att göra sensorn mer ljuskänslig, men detta kostar i kvalitet - ju högre ISO-tal desto grynigare bild.

Ibland behöver man dock dra upp ISO-värdet ordentligt, även om det innebär viss grynighet. Ska du ta ett foto i en väldigt dåligt upplyst miljö och utan stativ, måste du hålla nere slutartiden för att bilden inte ska bli suddig. Då ökar du istället ISO-värdet och gör bilden mer ljuskänslig - vilket gör att du kan fota med kort slutartid trots dåligt lyse.

Vitbalans

Digitalkameror kan justera den så kallade vitbalansen. Här finns som regel flera fasta inställningar; glödlampa, molnigt, soligt, lysrör etc. Välj rätt vitbalans så kommer du att få mycket bättre färger i dina bilder.

Ett ord om blix...

Blixtar är bra för att ge mer ljus och låta dig ta bilder med kort slutartid och lågt ISO-tal även i mörker. Men den blix som sitter fast på din kamera är riktad rakt fram och dessutom är den aldrig speciellt bra. Bilder tagna med sådan blix blir oftast platta, trista och dessutom blir porträttbilder hemska med röda ögon, flottig och överexponerad hy etc.

Du kan prova med att dämpa blixljuset på något sätt - håll lite papper eller dylikt framför. Men bäst är att skaffa en riktig blix eller helt enkelt strunta i blixten och lära dig kompensera dåligt ljus på annat sätt, det vill säga med ovan nämnda inställningar. Eller genom att tända en lampa.